

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
Iesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

X. Probatum idem ex Malachia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

verbi, & Sacramentorum administratione; immò conatur probare, ablatum esse iuge sacrificium ab Antichristo, quia Papa Romanus, ut ipse dicit, sustulit puritatem verbi, & Sacramentorum. At ista omnia vanissima sunt. Nam IMPURUM aliud est tollere, aliud corrumpere. Antichristus non corrumpet, sed simpliciter auferet iuge sacrificium saltem ex publicis templis: unde, ut ibidem additur, manebit locus sacrificij desolatus. DEINDE, in Scriptura nusquam appellatur sacrificium absolute, & presertim in numero singulari, nisi id, quod est verè ac propriè sacrificium. DENIQUE, iuge sacrificium apud Hebræos, non erant sacrificia spiritalia, sed sacrificium propriè dictum, id est, duo agni, qui offerebantur quotidie in holocaustum, vnus mane, alter vesperi, ut patet Exodi 29. & Num. 28. Quare Daniel cum vocet sacrificium iuge, loquitur de vero ac proprio sacrificio, cuius typus fuit iuge illud sacrificium Hebræorum.

CAPVT DECIMVM.

Probatum idem ex Malachia.

Sed in signe testimonium pro sacrificio Missæ habetur Malachiæ 1. in illis verbis: *Non est nomen meum in Sabis, dicit Dominus exercituum, & nomen meum non suscipiam de manu vestra: ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & offertur nomini meo oblatio in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio in Iuda, qui a magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.*

Hoc testimonium non potest intelligi de sacrificio cruce, quia illud non offertur in omni loco, sed semel tantum vnus in loco oblatum fuit, nec de sacrificio aliquo Iudaico, quia Propheta dicit à gentibus offerendum, & aperte illud opponit sacrificiis Hebræorum. Neque etiam de sacrificiis Gentilium piorum, qui erant in mundo ante Christi aduentum, Melchisedech, Iob, & similia. Hi enim viri sancti inter Gentiles paucissimi erant, ac presertim temporibus Prophetarum, quando idololatria mundum planè repleuerat, ut David diceret: *Notus in Iuda Deus, in Israël magnum nomen eius.* Psal. 75. Malachias autem contrario modo vaticinatur: *Magnum est nomen meum in gentibus, & ab ortu solis usque ad occasum, &c.* Nec deniq; potest locus hic Malachiæ intelli-

ut quidam suspicari sunt, de sacrificiis Gentilium idololatrarum: non enim illa oblatio munda ullo modo dici posset, nec Deo vero offerebatur, sed Diis alienis: *Qua enim gentes immolant, inquit Apostolus 1. Cor. 10. Damonis immolant, & non Deo.*

Quare nullo modo admittenda est expositio Benedicti Ariæ Montani in hunc locum: nam non tantum repugnat omnium Patrum, quos paulò post citabimus, sententiis, sed etiam ipsi Apostolo, & apertissimæ veritati. Quorsum enim tot millia Martyrum sanguinè profunderè maluerunt, quam communicare in sacrificiis Gentilium, si illa erant sacrificia munda, & Deo grata?

AT, inquit ille, *cognouerunt Gentiles magnum quendam Deum ex motibus cælorum, & illi sacrificabant.* RESPONDEO; Cognouerunt quidem illi Deum, sed non sicut Deum glorificauerunt, & creaturæ potiùs, quam creatori seruiuerunt, ut Apostolus dicit, Rom. 1. Itaq; vel magno illi Deo nõ sacrificabant, vel paucissimi, & rarissimi id fecerunt. Malachias autè loquitur de sacrificiis, quæ in omni loco offeruntur, qualia apud Gentiles non nisi idolis, & dæmonibus offerebantur. Restat igitur quod nobiscum fatètur etiam aduersarij, ut Malachias vaticinetur de sacrificio Ecclesiæ Christianæ, quod & successit Iudaicis sacrificiis, & Deo placet, ac mundum est, & in toto orbe terrarum à Gentibus ad Deum verum conuersis iugiter offeritur. Neque obstat, quod Malachias loquitur in præsentem, non in futuro; id enim Prophetæ faciunt, quia res futuras ita certò norunt Deo eis indicante, ac si præsentem intuerentur.

Tota controuersia circa hunc locum est, an Malachias loquatur de sacrificio propriè dicto, quale in Ecclesiâ aut est Eucharistia, aut nullum omninò est; an verò de sacrificio impropriè dicto, quales sunt orationes, laudes, bona opera, patientia in persecutionibus, & similia. Nam Philippus in Apologia Confessionis, & Calvinus lib. 4. Instit. cap. 18. §. 4. Kemnitius in 2. parte Examinis pag. 760. & alij contendunt, Malachiam loqui de sacrificiis spiritualibus, ac impropriè dictis.

Adducit autem Kemnitius tria argumenta pro sua opinione, quæ facillè solui possunt. PRIMVM est: *Malachias non dicit, sacrificulum debere mimicis gestibus, ritibus, & actibus in pane, & vino representare passionem Christi, & illam passionem esse sacrificium Deo gratum pro viuis, & mortuis, etc.*

RESPON-

RESPONDEO; Hoc non argumentum, sed impostura est. Neque enim de gestibus, & ritibus, sed de substantia rei, id est, de oblatione sacrificij propriè dicti nostra quæstio est: actum probamus, quod volumus, cum ostendimus ex Prophetæ testimonio, esse in Ecclesia sacrificium propriè dictum.

SECUNDVM argumentum: *Malachias in genere prædicat futurum in Ecclesia sacrificium mundum, non autem expliat, quale sacrificium. In Testamento autem nouo inuenimus sacrificia fidelium esse sacrificia spiritualia*, 1. Petri 2. Rom. 12. Hebr. 12. Philipp. 2. ergo loquitur Prophetæ de sacrificio spirituali. RESPONDEO; Si in nouo Testamento legeremus, nulla esse sacrificia fidelium, nisi spiritualia, argumentum Kemnitij rectè concluderet. At nusquam id legimus. Non autem licet concludere ex eo, quod sunt in Ecclesia quædam sacrificia spiritualia; nulla esse propriè dicta, vel Prophetam loqui de spiritualibus. Alioqui quoniã in Testamento veteri, multa erant etiam sacrificia spiritualia, liceret eodem modo concludere, non fuisse in Testamento veteri sacrificia propriè dicta, & cum Malachias ait: *Non accipiam munus de manu vestra*, intelligeremus eum loqui de sacrificio spirituali, non de propriè dicto, quod apertè falsum est.

TERTIVM argumentum sumit ex Patribus, quod postea discutiendum est.

Catholici contrà his argumentis probant verba huius Prophetæ intelligenda esse de sacrificijs propriè dictis. PRIMO ex voce, qua vitur Prophetæ, nam vocat absolute מִנְחָה mincha, vbi duo consideranda sunt. PRIMO, Scripturam non solere nomen sacrificij absolute ponere, cum loquitur de sacrificio impropriè dicto, sed cum adiuncto aliquo, vt sacrificium laudis, sacrificium iustitiæ, hostiam vociferationis, &c. hoc autem loco absolute ponitur oblatio munda. Deinde ipsa vox Hebraica מִנְחָה significat propriè certum genus sacrificij externi, quod ex simila, oleo, & thure conficitur, vt patet Leuit. 2. & 6. & alibi passim.

AD hoc primum argumentum respondent Calvinus, & Kemnitius. Calvinus dicit, Prophetam vti vocabulo sacrificij, quoniam mos est Prophetarum cum de conuersione Gentium vaticinantur, cultum spiritualem externo legis ritu designare: Sic enim pro conuersione ad Dominum, ascensum in

Hierusalem, pro Dei adoratione, munerum omne genus oblationem, pro ampliore eius notitia, qua in regno Christi fideles donandi erant, somnia, & visiones ponunt.

RESPONDEO; Negari non potest, quin sæpissimè in Scripturis Testamenti veteris, describantur res futuræ, per typos, & ritus externos legis, vt cum per Hierusalem intelligitur allegoricè Ecclesia, per Leuitas clerici, per sacrificia ouium & bouum, sacrificium Eucharistiæ, tamè id fieri solet, cum describuntur res nouæ, & futuræ, quæ non erant eo tempore in usu: idè enim describuntur per figuras, seu per voces tunc cognitatas, quia nõ potuissent aliter intelligi. Ea verò, quæ sunt communia omnibus temporibus, & locis, & quæ non minus tunc in usu erant, quam modò sint, nulla causa est, cur per figuras significari deberent. Porro sacrificia spiritualia, orationes, hymni, eleemosynæ, & similia, communia sunt omni loco, & tempore, & passim occurrunt in Scripturis, tum veteris, tum noui Testamenti. Quare per vocem illam *תורה* non debet intelligi sacrificium spirituale, quod non erat nouum, nec futurum, nec villo modo inusitatum, vel incognitum; sed verum aliquod sacrificium in Ecclesia celebrandum, & tunc incognitum; quale reuera est Eucharistia. Non enim ita errasse intelligimus Prophetam, vt existimemus oportere nunc offerri *minhha* propriè dictum, id est, simillam conspersam oleo, & thuri admistam: sed intelligimus Prophetam per vocem tunc cognitam descripsisse sacrificium nouum, & verum, per illud antiquum adumbratum.

Falsum est etiam, quod Calvinus dicit, pro adoratione Dei futura in Ecclesia, poni in Scripturis oblationes munerum omnium generis. Nam illis oblationibus debet respondere aliquid verè futurum & nouum; adoratio autem semper fuit in usu.

Iam verò Kemnitius alia via ingreditur, scribit enim istam ipsam vocem *תורה* accipi in Scripturis pro sacrificio spirituali (legimus enim in Psalm. 141. *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*) & nomen oblationis haberi, Rom. 15. & Philip. 2. pro conuersione Gentium.

RESPONDEO; David propriissimè sacrificium vespertinum usurpauit pro vero, atq; externo sacrificio, quod secundum legem quotidie offerebatur ad vesperam, Leuit. 6. Neq; enim

enim

enim dicere voluit, eleuationem manuum suarum in oratione, esse sacrificium vespertinum, eleuatio enim manuum omni tempore fieri potest, sed orat Deum vt gratam habeat orationem suam, sicut habere solet gratum sacrificium vespertinum. Sic enim ait: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo; eleuatio manuum mearum, sacrificium vespertinum*; id est, dirigatur oratio sicut incensum, & eleuatio manuum sit velut quoddam sacrificium vespertinum. Quod etiam clarius posuit Daniel cum ait, cap. 3. *In animo contrito, & in spiritu humilitatis suscipiamur, sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium*. Loca autem illa, Rom. 15. & Philip. 2. ad rem non faciunt. Nam in vitioque loco ponitur nomen sacrificij, & oblationis cum adiunctis, non autem absolute: vocat enim oblationem Gentium, & fidei. Manet igitur nostrum argumentum primum, ex nomine oblationis depromptum.

SECUNDVM argumentum sumitur ex illa voce: *Munda*, opponit enim Propheta oblationem Ecclesie mundam, oblationibus immundis Sacerdotum Iudaorum. Quod argumentum duobus modis concludi potest. PRIMO, ex opinione aduersariorum, opera bona, quae a nobis procedunt, omnia sunt immunda, cum sint peccata, & quidem mortalia natura sua. Per oblationem igitur quam Spiritus sanctus mundam appellat, non debent intelligi opera nostra, id est, sacrificia improprie dicta, sed sacrificium a Deo institutum, quod a ipso Deo, non a nobis vim suam habet.

Respondet Kemnitius, opera nostra, esse quidem immunda, vt pannum menstruatam, tamen in Scripturis aliquando vocari munda, & Deo accepta, 1. Petri 2. *Offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo per IESUM CHRISTUM*, & ibidem dicuntur eleuare puras manus, 1. Timot. 2. & omnia dicuntur munda mundis, Tit. 1.

SED querebam libenter a Kemnitio, quomodo in Scripturis dicantur munda, & acceptabilia ista opera. Nam vel vere, ac proprie munda; & tunc ruit eorum opinio de operum nostrorum bonitate: vel non sunt vere & proprie munda, ut dicuntur talia, vel ob imputationem Dei, vel quae cunquae de causa, & tunc si Malachias loquitur de sacrificio spirituali, oportebit illa verba: *Offeritur nomini meo oblatio munda* sic exponere; *Offeritur nomini meo oblatio vere immunda*

sed quam ego mundam esse reputo. Quæ expositio absurdissima est: nam sententia Malachie indicat oblationem istam Deo placere, quia est munda: non autem esse mundam, quia Deus eam reputet talem.

SECUNDO, Propheta opponit sacrificium ita mundum esse, & generaliter, ut non possit malicia ministrorum fieri immundum, ei sacrificio, quod facile pollui potest, & quod non est semper mundum. Id patet, nam de sacrificio Iudaico dicit: *Offeris panem pollutum. Et: Si offeratis cecum, & claudum, nonne malum est?* &c. ubi ostendit sacrificia illa potuisse pollui. Neque credibile est, ita generaliter fuisse reiecta ratione pollutionis tantum ex parte offerentium, quia eadem ratione & nostrum reiici posset. Et præterea multi Hebræorum bene offerebant: quare si ista esset causa reiectionis, reiecisset Deus in particulari ista, vel illa, non ita in genere omnia. Itaque reiecta sunt generaliter omnia, quia causa erat generalis, cum omnia pollutioni obnoxia essent.

Quod verò illis opponat sacrificium mundum generaliter, & non obnoxium pollutioni, patet, quia dicit: *In omni loco offertur oblatio munda.* Nam si esset mundum ratione offerentium, non in omni loco offerri mundum diceretur, cum in plurimis locis mali ministri, quod est in se, sacrificium polluant: sed dicitur in omni loco offerri mundum, quia tale est in se, nec potest reuera pollui ex malicia ministrorum. Et præterea, si causa repudiationis illorum sacrificiorum est, obnoxia fuisse pollutioni, certè opponi debet illis oblatio non obnoxia pollutioni. At sacrificia spiritualia, cum ab opere nostro pèdeant, obnoxia sunt pollutioni, & re ipsa sæpe polluntur, non minus nunc à Christianis, quam olim polluerentur à Iudaïs; ergo loquitur Propheta de sacrificio Eucharistia, quod vnum, & solum est verè mundum, & quod nullius ministri malitia pollui potest, cum præcipuus Sacerdos sit Christus, & ipse idem sit sacrificium.

TERTIUM argumentum sumitur ex illis verbis: *Non accipiam munus de manibus vestris, etc.* Hinc enim colligitur: oblationem Ecclesie non solum esse mundam, sed etiam nouam, & quæ antea non fuerit: nam oblatio ista munda, succedit oblationibus Iudæorum, quæ occasione pollutionis reprobantur. Non autem succederet, si vnà cum illis in usu fuisset: debet igitur

igitur

igitur esse noua oblatio. Et præterea distinguitur à Propheta sacrificium Gentilium, à sacrificio Iudæorum; proinde loquitur de sacrificio nouo, & quod Iudæis in usu non fuerit. Constat autem sacrificia spiritualia precum, psalmodum, & similibus rerum, omnia fuisse apud Iudæos; ergo non loquitur de sacrificio spirituali Malachias, sed de sacrificio proprio dicto, quale nullum est in Ecclesia, si Eucharistia non est sacrificium propriè dictum.

QUARTVM argumentum sumitur ex antithesi contemptus, & gloriæ Dei, quæ describitur hoc loco à Propheta. Dicit enim S. Malachias per Hebræos Sacerdotes contemptum ac despectum fuisse nomen Dei: sed per oblationem Gentilium glorificatum. Hebraici autem Sacerdotes Deum offerebant in publico, & visibili sacrificio: ergo gloria Dei apud Gentes nasci debuit etiam ex publico, & visibili sacrificio. Alioqui maior fuisset contemptus illarum nomini Dei in sacrificiis Hebræorum, quàm gloria in sacrificio Gentium illi enim fuisset contemptus interior, & exterior, & priuatus, & publicus; hæc autem gloria esset solum priuata, & magna parte interior.

QUINTVM argumentum sumitur ex antithesi Sacerdotum. Opponit enim Malachias non omni populo, sed Sacerdotibus tantum veteris legis, non omnes Christianos, sed certos homines, qui propriè Sacerdotibus illis succedunt: ergo non loquitur de sacrificio spirituali, quod ab omnibus Christianis offerri solet, sed de sacrificio proprio dicto, quod à filiiis veris Sacerdotibus offerri potest. Et quidem quod loquitur de Sacerdotibus tantum, non de omni populo, patet ex illis verbis: *Ad vos o Sacerdotes, qui despicitis nomen meum.* Et quod autem illis opponat solos Sacerdotes, non autem omnem populum; patet ex eodem Propheta. Nam postquam dixerat cap. 1. *Offeritur nomini meo oblatio munda.* Et exponit cap. 3. à quibus offerenda sit ista munda oblatio: *Purgabitur, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum, & erunt offerentes Domino sacrificium in iustitia.* Vbi per filios Leui non possunt intelligi Leuitæ Testamenti veteris, quia loquitur Propheta apertissimè de sacrificio Ecclesiæ Christianæ: & Sacerdotes Leuiticos iam reprobauerat. Et denique initio capituli legimus: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Quæ verba exponit ipse Dominus de Ioanne Baptistâ.

Matth. II. & inde cogimur totum hunc locum intelligere de aduentu Domini, & tempore Testamenti noui. Nec possunt intelligi per filios Leui omnes Christiani, quia filij Leui vna tantum pars erat in populo Dei, non totus populus; quare respondet eis pars quaedam populi Christiani, non totus populus. Et confirmatur ex cap. 66. Isaiæ, vbi, ut paulò antè ostendimus, distinguuntur Sacerdotes à populo Christiano, cum dicitur: *Assumam ex eis Sacerdotes*. Non igitur omnes Christiani sunt propriè Sacerdotes, sed certi quidam ex eis assumpti, ac proinde sacrificium propriè dictum esse debet, quod ab illis tantum & non ab omnibus offeratur.

Denique accedat consensus veterum Patrum, qui locum hunc Malachia de sacrificio Eucharistiæ semper intellexerunt, non de operibus bonis, quæ ab omnibus fieri possunt. IUSTINVS Martyr in Dialogo cum Triphone, disertis verbis (Kemnitio etiam teste) hunc locum exponit de sacrificio Eucharistiæ, quod in specie panis, & vini toto orbe terrarum Deo offertur: *De nostris, inquit, Gentium, quæ in omni loco offeruntur sacrificiis, hoc est, pane Eucharistiæ, & poculo similiter Eucharistiæ, iam tum loquutus Malachias, prædixit nos quidem glorificare nomen eius, Vos autem prophanare.*

Kemnitius nititur hunc locum deprauare, ex eo quod Iustinus ibidem addit, Eucharistiam fieri in memoriam passionis Christi, & in gratiarum actionem Deo, qui mundam pro nobis cõdidit, & nos à peccatis liberauit. Hinc enim ipse colligit, sacrificium, de quo Malachias secundum Iustinum loquitur, esse sacrificium spirituale, id est, memoriam passionis Domini, & gratiarum actionem Deo pro beneficio creationis, & redemptionis.

Sed frustra laborat. Nam Iustinus illis verbis explicat causam finalem sacrificij à Malachia prædicti, non ipsum sacrificium. Sacrificium enim esse dicit oblationem Eucharistiæ ex pane, & vino confectæ; causam autem sacrificij esse dicit memoriam passionis Domini, & actionem gratiarum. Et sanè si liceret hoc modo cauillari, probare possemus, nulla vnquam fuisse, ne apud Iudæos quidem, sacrificia propriè dicta: omnia enim fiebant in repræsentationem passionis Domini, & gratiarum actionem, aut similem aliquam causam.

IRENEVS lib. 4. cap. 32. *Eum, inquit, qui est ex creatura panem accepit, & gratias egit, dicens; Hoc est corpus meum, &*

T t t calicem

calicem similiter, qui est ex ea creatura, qua est secundum nos, suum sanguinem confessus est; & noui Testamenti, nouam docuit oblationem. Quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, offerit Deo in vniuerso mundo ei, qui alimenta nobis praestat, primarum suorum munerum, de quo & in duodecim Prophetis Malachia sic praesignificauit, Non est mihi voluntas in vobis, &c. Similia habet cap. 33. & 34.

Hunc etiam locum Kemnitius ad suam sententiam detorque conatus est, sed vsque ad eum debilitat, vt vix vlla responsione sit opus. Dicit enim Irenaeum loqui de oblatione elemosynarum, quae inter actionem Coenae Domini fieri solent: atque has elemosynas sacrificium appellasse, quod Deo offerri dici possit, id quod propter Deum pauperibus offertur, iuxta illud: *Qui miseretur pauperis, feneratur Deo. Eccl. 17. Esuriui, & dediatis mihi manducare,* qua duo loca Irenaeus allegat cap. 34.

SED non aduertit Kemnitius Irenaeum à simili ducere argumentum. Nam cum vellet ostendere, sacrificium Deo haberi, non quod ipse indigeat, sed quia nobis utile est gratitudinem erga illum ostendere: adfert in exemplum elemosynam, quae Deo fieri dicitur, cum tamen non sit utilis Deo sed nobis. Quod autem Irenaeus intelligat Malachiam de sacrificio proprie dicto, non de elemosynis, patet ex illis verbis, quae habentur in fine capitis 32. *Manifeste, inquit, significans Malachias per haec, quoniam prior quidem populus coepit offerre Deo; omni autem loco sacrificium offertur ei, & purum, nomen autem eius glorificatur in Gentibus.* Et ex illis quae habentur cap. 34. *Et genus oblationum reprobaturum est oblationes enim & illic, oblationes autem & hic, sacrificia populo, sacrificia & in Ecclesia.* Vbi Irenaeus dicit, sacrificium nostrum succedere illi, quod cessauit apud Hebraeos: & Deum non reprobasse sacrificia absolute, sed genus quoddam sacrificiorum, nimirum Iudaicorum. Porro apud Iudaeos non cessarunt elemosynae, & orationes, & alia improprie dicta sacrificia: sed cessarunt verae, ac proprie dictae immolationes quae non nisi in Hierusalem fieri poterant; ergo loquitur Irenaeus de sacrificio proprie dicto, & tale vult esse sacrificium Eucharistiae. Denique illa verba cap. 32. *Noui Testamenti nouam docuit oblationem,* nonne clarissime, quod volumus ostendunt? non enim elemosyna est noua oblatio, nec

pria Testamenti noui, cum etiam apud Iudæos sit, & fuerit in usu.

TERTULLIANVS lib. 3. contra Marcionem, declarans sacrificium à Malachia prædictum: *In omni loco, inquit, offertur sacrificium nomini meo, & sacrificium purum, gloria scilicet relictio, & benedictio, & laus, & hymni, quæ omnia cum in te quoque, deprehendantur, & signaculum frontium, & Ecclesiarum Sacramenta, & mundities sacrificiorum, &c.*

Hunc locum ad se rapit Kemnitius, ob illas voces: *Gloria relictio, laus, & hymni.* SED Tertullianus describit breuiter, & more suo, paulo obscurius, totum ritum sacrificij Missæ: siquidem in eo sacrificio, & ante, & post consecrationem, & oblationem sacrificij, laudatur Deus, & oratur, & hymni canuntur, ut notum est. Vocat autem Tertullianus benedictionem, ipsam consecrationem Eucharistiæ, unde mox subiungit: *Ecclesiarum Sacramenta, & mundiciem sacrificiorum.* Denique alludit Tertullianus ad ipsam primam huius sacrificij oblationem. Dominus enim in vltima cœna primò gratias egit, deinde benedixit, & tandem hymnum cecinit: nam hymno dicto exiit in montem oliuarum, ut in Euangelio legimus. Quæ omnia totidem ferè verbis Tertullianus expressit, cum ait: *Gloria relictio, benedictio, laus, & hymni.*

Profert Kemnitius duo alia loca ex Tertulliano. VNVM ex libro contra Iudæos, vbi dicit de sacrificijs spiritualibus loquutum esse Malachiam, non de terrenis. ALTERVM ex li. 4. contra Marcionem, vbi legimus simplicem orationem de conscientia pura esse sacrificium, de quo loquitur Malachias.

SED facile est respondere. Tertullianus enim non vocat Eucharistiæ sacrificium spirituale, quia non sit verè, ac propriè dictum sacrificium: sed tum quia à Spiritu sancto est, non ab humano, & carnali sensu excogitatum; tum etiam quia nõ constat victima terrena, sed cœlesti, nec carnali modo per gladium & ignem, & sanguinis effusionem, sed modo spirituali per verborum benedictionem, & consecrationem sacrificatur. Neque id durum vlli videbitur, qui cogitet ab eodẽ Tertulliano in eodem loco, sacrificium Abelis vocari spirituale respectu sacrificij Cain, quia nimirum Abel Spiritu sancto duce sacrificauerit, Cain autem non tam spiritum, quam sensum carnis suæ in sua oblatione ducem habuerit. Quod si sacrificium Abel, licet spirituale dicatur, non desinit esse verum, imò etiam

cruentum sacrificium; quò magis Eucharistia poterit spirituale sacrificium appellari, & tamen veri sacrificij nomen, & rationem retinere? Adde, quòd ibidem Tertullianus dicit, sacrificium Abel fuisse figuram Eucharistiae: ex quo sequitur sic ab eo appellari Eucharistiam sacrificium spirituale, quò modo sacrificium Abel.

In ALTERO loco Tertullianus non exponit testimonium Malachiae per orationem, ubi nominat sacrificium, sed ubi nominat incensum. Nam in Hebraea, & Graeca editione legitur: *Incensum offertur nomini meo, & sacrificium mundum.* Vbi vocem illam *incensum* Tertullianus interpretatur orationem, quòd etià ante eum fecit Irenaeus loco citato, & post eum Hieronymus in commentar. Malachiae; sed postea orationem vocem, sacrificium, communiter exponunt de Eucharistia.

CYPRIANVS lib. I. contra Iudaeos, cap. 16. ponit in titulo capitis, quòd sacrificium verus euacuetur, & nouum celebratur: ac deinde citat hunc locum Malachiae. Non est autem nouum sacrificium, nisi sacrificium Eucharistiae: illa enim spiritualia, quae haeretici commemorant, semper fuerunt.

EVSEBIVS Cæsariensis lib. I. demonstrat. Euangel. cap. 1. citato loco Malachiae, sic ait: *Sacrificamus igitur Deo alio modo sacrificium laudis, sacrificamus Deo plenum, & odoriferum adferens; & sacrosanctum sacrificium, sacrificamus nouo more, secundum nouum Testamentum, hostiam mundam.* His verbis apertissimè describitur sacrificium Eucharistiae; hoc enim solum est proprium Testamenti noui, & nouo more offertur, & est Deo plenum, & sacrosanctum: orationum, & elemosinarum sacrificia, nec sunt propria Testamenti noui, nec nouo more offeruntur, nec sunt Deo plena, &c.

Kemnitius citat ex eodem Eusebio lib. I. demonstrat. Euangel. cap. 6. aliud testimonium. Scribit enim Eusebius Malachiae sacrificium significare, quòd Gentes in toto mundo orationis incensum, & sacrificium mundum, non per cruentum sed per pias actiones essent oblatura.

At non videtur intellexisse Eusebium Kemnitius; illa enim verba Graeca Eusebij: *τὸ δὲ εὐχῶν θυμιάμα*, non significant orationis incensum, quasi ipsa oratio sit incensum, sed sacrificium, de quo loquitur Malachias, sed incensum, seu sacrificium quòd per orationem, id est, per verba consecrationis

nis perficitur. Solent enim Patres consecrationis verba, orationes, seu mysticas preces appellare. Deinde etiam si per incensum intelligere deberemus orationem: tamen sequentia verba ad Eucharistiam pertinent; ipsa enim est sacrificium mundum, quod non per cruorem, sed per pias, & religiosas actiones, id est, per mysticas consecrationes offertur. Itaque Eusebius in utroque loco per sacrificium à Malachia prædictum intelligit Eucharistiam.

IOANNES CHRYSOSTOMVS in comment. Psal. 95. postquam verba Malachiae citauerat, subiungit: *Vide quam luculenter, atq; dilucide mysticam interpretatus est mensam, quae est incruenta hostia. Thymiama autem purum vocat sacras preces, quae post hostiam offeruntur.* Ex quo loco exponi potest alius eiusdem Chrysostomi ex homil. 2. contra Iudaeos, quem citat Kemnitius, ubi verba Malachiae intelligit de cultu spirituali, qui carnali cultui Iudaeorum successit. Vocat enim cultum spirituale sacrificium Eucharistiae, quia, ut supra diximus, non carnali modo per gladium, & sanguinis effusionem, sed per Spiritum sanctum, & per verba consecrationis efficitur. Vnde ibidem Chrysostomus scribit, nostrum vocari sacrificium mundum, quia ad eum excellenter est mundum, ut comparatione eius omnia alia videantur immunda. Quod encomium certè non quadrat in opera nostra, quae sunt sacrificia improprie dicta, sed in Eucharistiam optimè conuenit.

HERONYMVS in comment. Malachiae, licet per incensum intelligat orationem (quem locum frustra vrget Kemnitius) tamè per sacrificium intelligit Eucharistiae oblationem; dicit enim offerri Deo hostiam mundam in caeremoniis Christianorum.

AVGVSTINVS lib. I. contra aduers. legis, & prophet. cap. 20. tractans hunc locum Malachiae: *Ecclesia, inquit, per successiones Apostolorum immolat in corpore Christi sacrificium laudis.* Vbi quòd loquatur de vero sacrificio, quod à solis Sacerdotibus proprie dictis offerri potest, patet ex illis verbis: *Per successiones Apostolorum.* Illi enim soli rectè immolant sacrificium corporis Christi, qui legitime Apostolis succedunt, qui primi à Christo Sacerdotes instituti fuerunt. Quare frivolum est, quod Kemnitius ad hunc locum responderet, ideò non esse contra se, vel pro nobis, quòd Augustinus non meminerit mimicae representationis. Nam, ut saepe diximus, non

de illa representatione, sed de oblatione Eucharistiae Deo facta controuersia est. Quod etiam Kemnitiuſ addit, ab Augustino per incensum intelligi orationes, iam supra declaratum est.

Idem Augustinus de sacrificio corporis Domini in Eucharistia loquens, lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 35. *Hoc sacrificium, inquit, per Sacerdotes secundum ordinem Melchisedech cum in omni loco à solis ortu & usque ad occasum Deo iam uideant offerri sacrificium Iudæorum, de quibus dictum est; Non est mihi uoluntas in uobis, iam cessare, negare non possunt, aut alium Christum expectant.* Vide eundem lib. 19. de ciuitate Dei, cap. 23. in oratione contra Iudæos, cap. 9. & in Psal. 106. in illa uerbo: *Præfuit desertum in stagna aquarum.*

THEODORETUS in commentar. Malachiae disertis uerbis dicit, secundum Malachiae predictionem, nunc immolatum agnum immaculatum, loco uictimarum irrationalium, quæ erant in lege Iudæorum.

DAMASCENUS lib. 4. de fide, cap. 14. *Hoc, inquit, illud est purum & incruentum sacrificium, quod à solis ortu & usque ad occasum Dominus oblatum tri per Prophetam prædixit.* Denique Rupertus in comment. apertissime de sacrificio Eucharistiae uaticinium exponit.

CAPVT XI.

Idem probatur ex cap. 4. Ioannis.

ARGUMENTVM QVINTVM duci potest ex cap. 4. Euangelij secundum Ioannem, ubi Dominus ipse uaticinium Malachiae, de quo satis iam discussimus, explicare uidetur, cum sic ait: *Venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. Et paulò post: Venit hora, & nunc est, quando ueri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & ueritate.* Hoc enim loco per adorationem non intelligitur quæuis adoratio, sed solennis, & publica, per sacrificium proprie dictum. Id uero tribus argumentis comprobabimus, si primùm breuiter ostenderimus, in Scripturis non esse inusitatum, ut per adorationem intelligatur sacrificium.

Gen. 22. Abraham instructus gladio, & igne ad sacrificandum, dixit famulis suis: *Expectate hic cum asino, ego & pueri illuc usque properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad*